

اشاره

مباحث فنی و پژوهشی در پروژه‌های تولید نرم‌افزار، دو بال پرواز برای رشد و پویایی مراکز و مؤسسات علمی و فرهنگی به شمار می‌روند و همسویی این دو مؤلفه کلیدی، چشم‌اندازهای روشنی را فراسوی متولیان امر ترسیم می‌کند. نظر به اهمیت فعالیت‌های فنی در تهیه و عرضه محصولات مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور)، گفت‌وگویی را با معاون فنی این مرکز ترتیب دادیم که امیدواریم برای خوانندگان و علاقه‌مندان این گونه مباحث مفید باشد. در این مصاحبه، ضمن معرفی بخش‌های اصلی معاونت فنی مرکز نور، به بیان تولیدات و دستاوردهای کاربردی و ارزنده این معاونت پرداخته‌ایم.

پسرفت‌های کارآمد و ارزشمندی داشته‌ایم

گفت‌وگو با مهندس احمد ربیعی‌زاده، معاون فنی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

تهیه و تنظیم: علی نعیم‌الدین خانی
akhani@noornet.net

* ضمن تشکر از جناب‌عالی، لطفاً خودتان را برای خوانندگان فصلنامه معرفی کنید.

بنده احمد ربیعی‌زاده هستم. در سال ۸۸ بعد از فارغ‌التحصیل شدن از دانشگاه در رشته مهندسی فناوری اطلاعات، برای ادامه تحصیل به حوزه علمیه قم آمدم و الآن هم مشغول تحصیل در سطح دو حوزه می‌باشم. از سال ۸۸ یا اوایل ۸۹ بود که با مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی آشنا شدم. در آن زمان، در بخش تحقیق و توسعه معاونت فنی که آقای مهندس جعفری مسئولیت آن را بر عهده داشتند، شروع به کار نمودم. حدود دو سال بعد، یعنی اواخر سال ۹۰، پس از تشکیل بخش متن‌کاوی و مسئولیت آقای مهندس جوزی در این بخش، مسئول گروه پردازش هوشمند شدم و بعد از کناره‌گیری ایشان

از مسئولیت خود، از سال ۹۱ به عنوان مسئول بخش متن‌کاوی فعالیت داشتم. از اوایل سال ۹۵ نیز با اعتماد آقای مهندس نعمت‌الهی و رییس محترم مرکز، به عنوان معاون فنی منصوب شدم و با همین سمت، تا کنون در مرکز مشغول به خدمت می‌باشم.

* معاونت فنی از چه اداره‌ها یا قسمت‌هایی تشکیل شده است؟

اگر بخواهیم بخش‌های معاونت فنی را تقسیم‌بندی کنیم، باید بگوییم که ساختار کلی این معاونت، به سه دسته اصلی قابل تقسیم است: دسته اول، شامل دو اداره است: «اداره توسعه نرم‌افزارهای تولید محتوا و پردازش اطلاعات» و «اداره پردازش هوشمند». دسته دوم شامل اداراتی است که به عرضه نهایی محصولات مرکز می‌پردازند و سه اداره را دربرمی‌گیرد: «اداره توسعه نرم‌افزارهای تحت وب»، «اداره توسعه نرم‌افزارهای رومیزی» و اداره توسعه نرم‌افزارهای موبایل. دسته سوم نیز شامل دو اداره است: «اداره شبکه» که در آن، مباحث زیرساختی و ارائه سرویس‌های متنوع به کاربران داخلی و خارجی مرکز انجام می‌شود و در نهایت، «اداره ترجمه» که در زمینه برگرداندن متون به زبان‌های عربی، انگلیسی و فارسی مشغول به فعالیت است.

* لطفاً درباره عملکرد و خروجی اداره‌های فعال در معاونت فنی توضیح دهید.

در اداره توسعه نرم‌افزارهای تولید محتوا و پردازش اطلاعات، موضوع طراحی و پیاده‌سازی و پشتیبانی از ابزارهای محتوایی مطرح است که در معاونت پژوهش و معاونت تولید مورد استفاده محققان قرار می‌گیرد؛ چه در زمینه ورود و تولید اطلاعات یا در زمینه فناوری و غنی‌سازی اطلاعات؛ مثلاً نرم‌افزار نور نگار، ابزار اتوماسیون، معاجم موضوعی، ابزار تولید درختواره، ابزار فرآوری حدیث، ابزار مدیریت تصاویر و ابزار تصویر به متن (OCR). همچنین است، ابزار مدیریت اطلاعات کتب و مجلات. اینها ابزارهای پایه‌ای است که به سفارش معاونت پژوهش و یا تولید، در این اداره پیاده‌سازی می‌شود و توسعه پیدا می‌کند. در کنار آماده‌سازی ابزارها و پشتیبانی از آنها، مباحثی مثل نظام جامع اطلاعات و ساماندهی ساختار اطلاعات کتب و فرمت‌هایی که در این کتب به کار می‌رود، وجود دارد که در اداره پردازش داده صورت می‌گیرد.

یکی از نرم‌افزارهای اصلی که در این بخش انجام می‌شود، «نورنگار» است که به عنوان ابزار اصلی برای محققان مرکز نور جهت فرآوری اطلاعات کتب و به اصطلاح خودمان، فرمت‌زنی و غنی‌سازی و برچسب‌زنی روی متن‌ها به شمار می‌رود؛ مانند برچسب‌های شرح و ترجمه و یا شناسایی آیات. امیدواریم به‌زودی بتوانیم به صورت کامل با توسعه این نرم‌افزار و آماده‌سازی بسترهای لازم، از ابزارهای قدیمی که در مرکز بر اساس کدگذاری نور ۲ و FED است، به سوی ابزارهای جدید حرکت کنیم که این کار، به کاهش هزینه‌های مرکز و ساخت‌مندکردن اطلاعات، کمک بسیاری می‌کند.

* این ابزارها صرفاً جهت استفاده محققان داخلی مرکز فراهم‌سازی شده است؟

بله، مطالبی که در اداره توسعه نرم‌افزارهای تولید محتوا و پردازش اطلاعات مطرح کردم، مخاطبان و استفاده‌کنندگان این نرم‌افزارها، همکاران و پژوهشگران مرکز نور هستند و غالباً استفاده داخلی دارد؛ به خلاف نرم‌افزارهای رومیزی و دسکتاپ که مخاطبانش، محققان بیرونی و خارج از مرکز هستند و در قالب سی‌دی یا دی‌وی‌دی عرضه می‌شود.

در بخش توسعه نرم‌افزار، تولید محتوا و پردازش اطلاعات، موضوع طراحی و پیاده‌سازی و پشتیبانی از ابزارهای محتوایی مطرح است که در معاونت پژوهش و معاونت تولید مورد استفاده محققان قرار می‌گیرد؛ چه در زمینه ورود و تولید اطلاعات یا در زمینه فناوری و غنی‌سازی اطلاعات

*** از فعالیت‌های اصلی در اداره پردازش هوشمند معاونت فنی صحبت کنید.**

از جمله فعالیت‌ها و وظایف اصلی اداره پردازش هوشمند، هوشمندسازی فرایندهای تولید، غنی‌سازی و بازیابی و حتی ارائه محتوای علوم اسلامی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوینی مثل: متن‌کاوی، پردازش زبان طبیعی، داده‌کاوی و امثال اینهاست.

نمونه دیگر، بحث استخراج متن از تصویر است. شکل‌گیری و راه‌اندازی این سیستم، در بخش پردازش هوشمند اجرا می‌شود که با استفاده از تکنیک‌های روز، می‌توانیم از پی‌دی‌اف کتب، متن قابل جست‌وجو را استخراج کنیم. گام‌های اولیه این کار در این بخش برداشته شد و ادامه برنامه، در اختیار بخش تولید و توسعه نرم‌افزارهای محتوایی قرار گرفت و همکارانمان این قابلیت را در قالب ابزارهایی برای کاربران و پژوهشگران داخلی ما مهیا کردند تا به تصحیح و ارتقا کیفیت متون بپردازند.

بدیهی است که با این سیستم، جهشی در ورود اطلاعات مرکز صورت می‌گیرد که نمونه بارز آن، در پایگاه نورمگز است و این امکان باعث می‌شود که حجم عمده‌ای از متون، به بانک فعلی مقالات نورمگز افزوده شود. این متون به نظر بنده، چیزی حدود چهار میلیون صفحه خواهد بود. این سیستم، فعلاً در کتابخانه نورلایب استفاده نشده است؛ ولی به هر حال، این قابلیت در پایگاه‌هایی مثل نورلایب و سمیم نور هم قابل استفاده هست و با استفاده از آن می‌توانیم فرایند تایپ و تصحیح را به مراتب سرعت بخشیم.

از جمله فعالیت‌ها و وظایف اصلی بخش پردازش هوشمند، بحث هوشمندسازی فرایندهای تولید، غنی‌سازی و بازیابی و حتی ارائه محتوای علوم اسلامی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوینی مثل: متن‌کاوی، پردازش زبان طبیعی، داده‌کاوی و امثال اینهاست

کارهای دیگری که در بخش پردازش هوشمند انجام شده، اعراب‌گذاری خودکار و ماشینی است. در شیوه سنتی، کاربر می‌بایست حرف‌به‌حرف متن را حرکت‌گذاری می‌کرد که خیلی زمان می‌برد؛ اما از زمانی که آقای سقایی معاون فنی مرکز بودند، سیستمی برای کمک به پژوهشگران اعراب‌گذاران در مرکز تهیه شد و در بخش متن‌کاوی سابق، کم‌کم از نظر کیفیت و سرعت توسعه پیدا کرد و در بخش پردازش هوشمند فعلی نیز توسط همکارانمان وسعت بیشتری یافت و کیفیت آن به شکل چشمگیری ارتقا پیدا کرد.

مشابه‌یابی متون، از دیگر کارهای بخش پردازش هوشمند است که برای مرحله نخست، مشابه‌یابی احادیث مطرح شد. به کمک این سیستم، کاربر و پژوهشگر قادر خواهد بود احادیثی را که ذیل حدیث مورد نظرش در کتب دیگر حدیثی مطرح هستند و یا شباهت لفظی بالایی با حدیث انتخابی کاربر دارند، با یک کلیک، مشاهده و استفاده کند. در گذشته، محققان در استفاده از کتاب‌های حدیثی مثل وسائل الشیعه، وقت بسیاری را صرف می‌کردند و خیلی باید زحمت می‌کشیدند تا احادیث مرتبط یا مشابه با حدیث مورد نظرشان را در کتب روایی دیگر بیابند و به طور یکجا در اختیار داشته باشند تا بتوانند دایره تحقیق خود را توسعه بدهند؛ اما امروزه با استفاده از فناوری مشابه‌یابی متون و به‌کارگیری آن در حیطه محتوای علوم اسلامی، توانسته‌ایم به قابلیت‌های ارزشمندی دست پیدا کنیم و کار محققان را آسان نماییم.

از دیگر فعالیت‌های بخش پردازش هوشمند، تهیه پیکره‌های متنی و دادگان استاندارد در زمینه‌هایی مثل صرف و نحو بود. با همکاری بخش متن‌کاوی معاونت پژوهش، در چند سال گذشته این کار انجام شد. در پرتو همکاری با بخش لغت در معاونت پژوهش، توانستیم بحث آماده‌سازی پیکره صرفی قرآن و بعد از آن، پیکره نحوی را به کمک موتور صرف دنبال کنیم. با همیاری این دو بخش از دو معاونت، پیکره صرفی قرآن آماده شد که گوشه‌ای از آن، در پایگاه اینترنتی متن‌کاوی منتشر شده است.

* آیا محققان بیرونی هم می‌توانند از این ابزارها و امکانات استفاده کنند؟

در حال حاضر، ما این ابزارها را فقط برای استفاده محققان داخلی خودمان تهیه و عرضه نموده‌ایم. البته برخی از این قابلیت‌ها امکان سرویس‌دهی بیرونی هم دارند. شرکت «نشان» که از سوی مرکز به‌تازگی تأسیس شده، متولی انجام کارهایی از این دست است تا این نوع سرویس‌ها را که مشتری بیرونی دارد، پیگیری کنند. به هر حال، بعضی از سرویس‌هایی که در متن‌کاوی به آن دست یافته‌ایم، قابلیت استفاده برای پژوهشگران بیرون از مرکز را دارد که اجرایی شدن آن، به تصمیم‌گیری و نظر مسئولان مرکز نیازمند است.

* کارهای دیگری که در اداره پردازش هوشمند مرکز در دست انجام یا تکمیل است، چیست؟

یکی از کارهای ما در بحث مشابه‌یابی احادیث، ارتقای این قابلیت ارزشمند است تا از نظر مفهومی نیز این سیستم بتواند به امر مشابهت‌یابی اقدام کند؛ یعنی علاوه بر یافتن مشابهت لفظی، روایاتی را که از نظر معنایی نیز مشابه حدیث مورد جست‌وجوست، شناسایی نماید. کارهای اولیه این امر انجام شده است و امیدواریم که طبق برنامه‌ریزی بتوانیم این موضوع را در پایگاه جامع‌الاحادیث پیاده‌سازی و منتشر کنیم. باید بگوییم که این کار، در نوع خود یک جهش به شمار می‌رود و محقق می‌تواند طی چند ثانیه تمام احادیثی را که با موضوع مورد نظرش مرتبط است، در اختیار داشته باشد و زمان پژوهش خود را بیشتر، صرف مباحث پیشرفته‌تر و محتوایی کند و از اتلاف وقت در مسیر جست‌وجوهای خسته‌کننده جلوگیری کند. در واقع، ما می‌خواهیم مشابهت‌یابی فعلی را به مشابهت‌یابی فرالفظی ارتقا دهیم که این امکان جدید، فعلاً در زمینه حدیث انجام شده و این‌شاءالله به‌زودی شاهد رونمایی این قابلیت کارآمد در پایگاه جامع‌الاحادیث خواهیم بود و پس از آن، در نسخه بعدی نرم‌افزار رومی‌زی جامع‌الاحادیث نیز این امکان را می‌گنجانیم.

* آیا در زمینه هوشمندسازی برنامه‌های چندرسانه‌ای هم اقداماتی انجام داده‌اید؟

بله، بحث دیگری که در اداره پردازش هوشمند مشغول آن هستیم، پردازش صوت است. یکی از دلایلی که اداره «متن‌کاوی» به اداره «پردازش هوشمند» تغییر نام پیدا کرد، این است که گاهی در برنامه‌هایی مثل OCR، تصاویر را نیز پردازش می‌کردیم. به‌تازگی نیز به سمت پردازش

صوت رفته‌ایم تا بتوانیم قابلیت‌هایی را در زمینه جست‌وجوهای صوتی کشف کنیم و امکانات جدیدی را در زمینه فایل‌های چندرسانه‌ای به مخاطبان ارائه دهیم. با این قابلیت، شاهد تحول چشمگیری در نرم‌افزارهای مرکز نور خواهیم بود که هیچ‌گونه سابقه‌ای نداشته است؛ از جمله اینکه با وجود این قابلیت، کاربر قادر خواهد بود تا در یک فایل صوتی، به جست‌وجوی مطلب مورد نظر خود اقدام نماید.

*** در اداره توسعه نرم‌افزارهای تحت**

وب چه کارهایی صورت می‌گیرد؟

همان‌طور که از اسم این اداره پیداست، همکاران ما در این قسمت مشغول به طراحی، تحلیل و پیاده‌سازی پایگاه‌های وبی هستند. پایگاه‌های کتابخانه‌ای، نشریات و اطلاع‌رسانی نور در این اداره از معاونت فنی در حال توسعه و پیاده‌سازی است که در دو

سطح فعالیت دارند؛ یکی برنامه‌نویسی سمت کاربران پایگاه‌ها و دیگری قابلیت‌های محتوایی و امنیتی.

برخی از پایگاه‌ها، سرویس‌هایی مستقل جهت عرضه یک محصول نیستند؛ بلکه سیستم‌هایی هستند که پایگاه‌های متعدد ما را خدمات‌دهی می‌کنند؛ مثل سرویس آی.نور که پایگاه یکپارچه کاربران نور به شمار می‌رود. نمونه دیگر، سرویس فروش ماست که به پایگاه‌هایی مثل نورمگز یا نورلایب سرویس‌دهی می‌نماید و مباحث تراکنش‌های مالی را ساماندهی می‌کند.

در کنار این پایگاه‌ها، علاوه بر اینکه قالب‌هایی مشابه پایگاه‌های خودمان را تولید کرده و در اختیار مشتریان بیرونی قرار می‌دهیم، گاهی نیز خودمان از این سیستم‌ها استفاده می‌بریم و آن را توسعه می‌دهیم؛ مثل قالب ویکی که برای پایگاه ویکی نور سفارش داده شده و توسعه پیدا کرده است. هسته اصلی همه اینها، متون نور است که توسط خود مرکز به کار گرفته شده است.

در خصوص پایگاه‌های اصلی نور، مانند: پایگاه نورمگز (مجلات تخصصی نور)، نورلایب (کتابخانه دیجیتال نور)، پایگاه جامع‌الاحادیث و حوزه‌نت باید عرض کنم که این پایگاه‌ها در سالیان گذشته توسعه پیدا کردند؛ اما بحث ارتقای آنها، افزودن قابلیت‌های جدید و پشتیبانی از آنها، فعالیتی است که به صورت مستمر مشغول آن هستیم.

*** به تازگی چه پایگاه‌های جدیدی را ساماندهی کرده‌اید؟**

از پایگاه‌ها جدیدی که سال گذشته در بخش وب ساماندهی و راه‌اندازی شد، پایگاه ویکی نور یا دانشنامه تخصصی کتاب‌شناسی و زندگی‌نامه است. پایگاه ویکی نور، به معرفی کتب و مؤلفان آنها می‌پردازد؛ به طوری که محققان بیرونی هم می‌توانند به ویرایش و توسعه این اطلاعات بپردازند.

همچنین، می‌توان به پایگاه نسخ خطی اشاره کرد که شروعی است برای ورود مرکز در ارائه محتوای نسخ خطی. این پایگاه، در دست آماده‌سازی است و با طرح‌هایی که معاونت پژوهش برای توسعه قابلیت‌ها و محتواهای این پایگاه دارد، شاهد ارتقای امکانات این پایگاه خواهیم بود.

نمونه دیگر، پایگاه جامع قرآنی است که فرآیند پیاده‌سازی آن، در دست انجام است و ان‌شاءالله اگر شرایط درست پیش برود، طبق برنامه‌ریزی می‌توانیم نسخه‌ای از فاز یک این پایگاه را تا انتهای سال جاری منتشر کنیم. شاید این سؤال به ذهن بیاید که ما سایت‌های قرآنی بسیاری در اینترنت داریم؛ ویژگی این پایگاه چیست؟ باید عرض کنم درست است که پایگاه‌های مشابهی در زمینه قرآن در فضای وب منتشر شده، اما کار تحلیل محتوایی در زمینه قرآن کریم که در مرکز بر روی مباحث مربوط به علوم قرآنی، ترجمه‌ها و یا شروح و تفسیر

از دیگر اقدامات ما در بخش برنامه‌نویسی نرم‌افزارهای رومیزی، فراهم‌سازی بستر لازم برای استفاده این نرم‌افزارها در قالب نرم‌افزارهای تحت شبکه‌ای است که قاعدتاً این کار، ملاحظات خودش را داراست. سیاست مرکز نور بر این است که نرم‌افزارهای تحت شبکه خود را بر اساس مجوزهای مشخصی برای تعداد کاربران معینی منتشر کند و کاربرانی که از این سیستم استفاده می‌کنند، باید ارزیابی و کنترل شوند

آیات انجام شده، در جای دیگر انجام نشده است. اگر بتوانیم اینها را به طور یکجا به همراه قابلیت‌های لازم به کاربر عرضه کنیم، قطعاً پژوهشگران قرآنی را از کارهای مشابهی که گاهی به شکل مختصر در قالب وب عرضه می‌شود، مستقل و بی‌نیاز می‌سازیم. البته باید توضیحات لازم و دقیق‌تر مربوط به این پایگاه قرآنی را از دست‌اندرکاران این پایگاه بخواهید که خود مجالی دیگر می‌طلبد.

در خصوص پایگاه نورلایب هم باید اضافه کنم که در حال حاضر، مشغول توسعه قابلیت‌هایی جدید برای پایگاه نورلایب هستیم که با کلید خوردن آن، امکانات تازه و متفاوتی را در زمینه ارائه محتوای کتب به کاربران خواهیم داشت. همچنین، بحث ارتقا و به‌روزرسانی پایگاه جامع‌الاحادیث را در دست داریم. از دیگر کارهایی که در دستور کار بخش وب قرار دارد، بحث راه‌اندازی سایت مستقل کتابخوان نور است؛ یعنی درگاهی برای عرضه نسخ الکترونیکی کتب نور، جهت ارائه در نرم‌افزارهای رومیزی و موبایل. هم‌اکنون، نسخه کتابخوان همراه نور فعال است و کاربران از آن بهره می‌برند. امید است که کتابخوان رومیزی را هم آماده‌سازی و عرضه کنیم.

* در زمینه تولید محصولات رومیزی چه فعالیت‌هایی دارید؟

در اداره توسعه نرم‌افزارهای رومیزی یا دسکتاپ، به تولید نرم‌افزارهای رومیزی برای سیستم‌عامل ویندوز در ابتدا، و در گام‌های بعدی برای سیستم‌عامل لینوکس اشتغال داریم. یکی از اینها، نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای است که قالب مشخص و واحدی دارند. در این قالب، مجموعه‌ای از کتب عرضه می‌شوند به همراه امکانات کلی مانند جست‌وجو. نرم‌افزارهای متعددی در مرکز نور تولید شده‌اند که در این قالب عرضه شده‌اند؛ مانند کتابخانه احادیث تفسیری.

دسته دیگر نرم‌افزارها، معاجم موضوعی هستند که به‌تازگی نیز معجم موضوعی آثار فلسفی ملا صدرا را تولید کرده‌ایم و ان‌شاءالله به‌زودی منتشر

خواهد شد. همچنین، نرم‌افزارهای دانشنامه‌ای را داریم که در این قالب نیز به‌زودی برنامه‌هایی را در زمینه دانش‌نامه علوم قرآنی و دانش‌نامه تاریخ تشیع تولید خواهیم کرد.

از دیگر کارهای ما در اداره توسعه نرم‌افزارهای رومیزی، به‌روزرسانی و ارتقای نسخه نرم‌افزارهایی همچون جامع الأحادیث و جامع تفاسیر نور بود که در آینده نیز نسخه‌های جدیدتر اینها را عرضه خواهیم کرد.

از دیگر اقدامات ما در اداره توسعه نرم‌افزارهای رومیزی، فراهم‌سازی بستر لازم برای استفاده این نرم‌افزارها در قالب نرم‌افزارهای تحت شبکه‌ای است که قاعدتاً این کار، ملاحظات خودش را دارد. سیاست مرکز نور بر این است که نرم‌افزارهای تحت شبکه خود را بر اساس مجوزهای مشخصی برای تعداد کاربران معینی منتشر کند و کاربرانی که از این سیستم استفاده می‌کنند، باید ارزیابی و کنترل شوند. اینها مباحثی است که به امنیت محتوای محصولات مرکز مربوط می‌شود و در جای خود، از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است.

کار ارزشمند دیگر که در سال گذشته محلی شکل گرفت، این بود که در بستر نرم‌افزاری، یک جهش خوبی شکل گرفت و به موجب آن، علاوه بر اینکه کاربران ما محدودیتی برای استفاد از سیستم‌عامل ویندوز نخواهند داشت، همین‌طور محدودیتی در خصوص ابعاد صفحه نمایش دستگاه نخواهند داشت. در حقیقت، با این اقدام، مهاجرتی از بستر قبلی کتابخانه نور، به کتابخانه استاندارد نور رخ داده و خیلی از محدودیت‌های قالب پیشین برداشته شده است. ما قادر خواهیم بود که نرم‌افزارهای آتی نور را با صرف زمان خیلی کم در قالب‌های از پیش آماده‌شده جدید منتشر کنیم.

The screenshot shows a website header with navigation links: "سوالیات متداول", "ارتباط با ما", "دریافت سداد", "نرم افزارهای نور", "دریافت سبتریکس", "راهنمای سداد", and "بخش آزمایشی". Below the header is a large banner with a central logo featuring the text "مجلس شورای اسلامی" and "کتابخانه نور". To the right of the logo is a text box with the heading "آشنایی بیشتر با سداد نور" and several paragraphs of text describing the software's features and benefits.

ضمن اینکه کتابخانه استاندارد نور، قابلیت‌های تازه و مفیدی را به کاربر و همین‌طور به مجموعه همکاران ما می‌بخشد؛ از جمله می‌توان به امکان به‌روزرسانی مستقیم نرم‌افزار از طرف کاربران، امکان ثبت میزان استفاده کاربر از قابلیت‌های نرم‌افزار، در نظر گرفتن میز پژوهشی برای محقق و نیز ارسال نظرات و پیشنهادات کاربران اشاره کرد. به این ترتیب، در طراحی‌های بعدی، با تحلیل میزان اقبال کاربران به این قابلیت‌ها، خواهیم توانست اصلاحاتی را در جهت سلاقی و علایق کاربران اعمال نماییم.

*** در خصوص قابلیت «ارسال نظر کاربران» در نرم‌افزارهای نور بیشتر توضیح دهید.**
بحث گزارش خطا یا ارسال نظر کاربران، نیازمند فراهم‌بودن بستر اینترنت برای کاربر است. در این صورت، سیستم به صورت خودکار، مشکلاتی را که کاربر با آنها برمی‌خورد، به ما گزارش خواهد داد. همچنین، این قابلیت فراهم شده که همه این نظرها و گزارش‌ها در سیستم کاربر ذخیره شوند و هنگامی که کاربر به اینترنت متصل شد، خود سیستم این اطلاعات را به ما گزارش دهد؛ البته می‌توان در این قابلیت توسعه داد تا کاربران بتوانند در هر کجای برنامه که باشند، با دسترسی آسان، نظر خود را

از مهم‌ترین نرم‌افزارهایی که در بخش موبایل آماده شده‌اند، کتابخوان همراه نور است که روزبه‌روز بر قابلیت‌های آن نیز اضافه می‌شود. در کنار نرم‌افزار کتابخوان همراه، کار دیگری که دوستان ما انجام دادند، نسخه موبایلی پایگاه مجلات تخصصی نور (نورمگز) است؛ یعنی کاربران از طریق تلفن همراه خود قادر خواهند بود که بدون نیاز به مرورگر و پایگاه وبی نورمگز، خیلی سریع به جست‌وجو و مطالعه مجلات مورد نظر خود بپردازند

برای ما ارسال نمایند. بدیهی است که نظرات و اشکالات کاربران، در ارتقا و کیفیت نسخه‌های بعدی برنامه‌های نور، نقش مهمی خواهد داشت.

* محصولات موبایلی در مرکز نور چه وضعیتی دارند؟

از جمله فعالیت‌های معاونت فنی در خصوص عرضه نهایی محصولات نور، ارائه نرم‌افزارهایی برای اجرا در موبایل یا حامل‌های همراه است. در این بخش از معاونت، نرم‌افزارهایی در قالب اندروید و آی‌اواس، به‌عنوان دو بستر نرم‌افزاری پرمخاطب، تحلیل، طراحی و پیاده‌سازی می‌شوند.

از مهم‌ترین نرم‌افزارهایی که در بخش موبایل آماده شده‌اند، کتابخوان همراه نور است که روزبه‌روز بر قابلیت‌های آن نیز اضافه می‌شود. در کنار نرم‌افزار کتابخوان همراه، کار دیگری که دوستان ما انجام دادند، نسخه موبایلی پایگاه مجلات تخصصی نور (نورمگز) است؛ یعنی کاربران از طریق تلفن همراه خود قادر خواهند بود که بدون نیاز به مرورگر و پایگاه وبی نورمگز، خیلی سریع به جست‌وجو و مطالعه مجلات خود بپردازند. همچنین، بعد از دریافت مقاله انتخابی خود، می‌توانند مجلات را به صورت آفلاین مطالعه کنند و برای مطالعه مجلات یا مقالاتی که از قبل دریافت کرده‌اند، نیازی به اتصال اینترنت نخواهند داشت.

در همین راستا، می‌کوشیم نسخه‌ای موبایلی و سبک از نرم‌افزارهای اصلی مرکز را تهیه کنیم که می‌توان به نسخه موبایلی «جامع الاحادیث» و «جامع تفاسیر نور» اشاره کرد. اگرچه موبایل به جهت ویژگی‌های خاصی که دارد، فضای مناسبی برای پژوهش‌های مفصل و گسترده نیست، ولی به هر حال، نباید این عرصه را خالی نمود؛ زیرا امروزه موبایل، استفاده‌کنندگان بسیاری دارد و کاربرانی وجود دارند که علاقه‌مند به داشتن چنین قابلیت‌هایی هستند. بدیهی است، عرضه محصولات نور در این فضا، نیازهای آنی و موردی آنان را به شکلی مفید و کارگشا پاسخ می‌گوید. امیدواریم بتوانیم در کنار عرضه نرم‌افزارهای رومیزی و تحت وب، در این عرصه هم به ارائه خدمات لازم بپردازیم.

* آیا قابلیت وجود دارد که کاربر یا محقق بتوانند از طریق آن به راحتی در محتوای تمامی نرم‌افزارهای نور به جست‌وجو بپردازد؟

بله، پروژه‌های تحت وب در این زمینه در حال انجام است به نام «نوریاب» که البته در آینده می‌توان نسخه موبایلی آن را هم فراهم کرد. به هر حال، این قابلیت، درگاهی خواهد بود برای پژوهش‌های مختلف اسلامی و انسانی کاربران.

پروژه نوریاب، سالیان پیش به‌عنوان «پرتابل جامع علوم اسلامی و انسانی» مطرح شده بود که فکر می‌کنم از سال ۸۸، بحث آن کلید خورد. طرح ما این بود که پایگاهی داشته باشیم به‌عنوان درگاه

مقالات مختلفی که در پایگاه‌های متعدد ارائه می‌شود؛ یعنی این درگاه، نقطه آغاز پژوهش کاربر باشد و از این طریق، در همه پایگاه‌های مربوطه جست‌وجو کند. متأسفانه، این طرح بنا به دلایلی، مثل پرداختن به اولویت‌های کاری همچون پایگاه نورمگز، ادامه پیدا نکرد و عملیاتی نشد.

در حال حاضر، در صدد هستیم همان طرح را با نگاهی جدید در قالب پایگاه نوریاب منتشر کنیم. کارهای اولیه آن انجام شده و به‌زودی این سایت عرضه خواهد شد. در این سایت، کاربران و پژوهشگران قادر خواهند بود به تمامی پایگاه‌های مرجع در زمینه ارائه مقالات علوم انسانی و علوم اسلامی دسترسی داشته باشند و از امکانات جانبی آن نیز بهره ببرند؛ امکاناتی مثل: جست‌وجوی پیشرفته، دسته‌بندی موضوعی مطالب، تحلیل مقالات مشابه و ارائه مقالات مرتبط. شاید نام دیگر نوریاب را باید درگاه یا جست‌وجوگر تخصصی مقالات علوم اسلامی و انسانی دانست. ان‌شاءالله یکی دو ماه آینده، نسخه قابل عرضه این پایگاه راه‌اندازی خواهد شد. در گام اول، نسخه ویندوزی پایگاه عرضه می‌شود و در گام‌های بعدی، آن را در قالب‌هایی همچون تلفن همراه نیز در دسترس قرار خواهیم داد.

باید اضافه کنم که در کنار پروژه نوریاب، بحث دیگری مطرح است و آن، سامانه جامع محتواس. این سامانه، چند سال است که جوانب آن بررسی می‌شود. باید سامانه متمرکزی داشته باشیم تا پژوهشگر و متخصص علوم اسلامی از طریق درگاه واحد و سامانه جامع در زمینه: قرآن، حدیث، اخلاق، فقه، تاریخ و دیگر علوم و معارف اسلامی، به تمام این محتواها دسترسی داشته باشد. هم‌اینک، در مرحله تحلیل و طراحی این سامانه جامع قرار داریم. امیدوارم با جلسات مشترکی که با معاونت پژوهش و نیز اشراف قائم‌مقام محتوا داریم، بتوانیم در این باره به جمع‌بندی مناسبی برسیم و در ماه‌های آتی، کارهای اجرایی آن را کلید بزنیم.

با وجود این سامانه، گام بزرگی برداشته می‌شود و از کارهای جزیره‌ای که در سامانه‌ها و پایگاه‌های مختلف پیش می‌آید، جلوگیری خواهد شد. البته این مطلب، با ارائه تخصصی و مستقل سایت‌ها در زمینه خاص منافاتی ندارد؛ برای مثال، ما به ارائه محتوای تخصصی در زمینه حدیث یا قرآن نیازمند هستیم و این کار، در جای خود، مزایا و فوایدی هم دارد؛ ولی در عین حال، کاربر باید بتواند از یک درگاه و سامانه واحد، به همه این علوم و معارف نیز به طور اجمالی دسترسی داشته باشد تا بتواند دامنه پژوهش خود را دقیق‌تر و گسترده‌تر سازد.

پایگاه سداد نور (سامانه دسترسی از دور)، این امکان را برای کاربران فراهم می‌سازد که بتوانند به نرم‌افزارهایی که تاکنون در قالب سی‌دی عرضه نموده‌ایم، از طریق بستر اینترنت و بدون نیاز به تهیه سی‌دی و نصب نرم‌افزار بر روی سیستم خودشان، دسترسی داشته باشند

*** امروزه، بیشتر کاربران به فضای مجازی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی روی آورده‌اند. مرکز نور در این زمینه چه تدبیری اندیشیده است؟**

در یک تعریف کلی‌تر، فضای مجازی، فقط ناظر به مقوله وب و موبایل نیست؛ بلکه سی‌دی‌های تولیدی ما را نیز به‌نوعی شامل می‌شود. فرمایش شما نیز درست است و بستر وب، و به طور خاص، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، امروزه بسیار رواج یافته است. ارائه محصولات نور در عرصه نرم‌افزارهای موبایلی، بستری اجتناب‌ناپذیر است و با توجه به همه‌گیر شدن این نوع ابزار ارتباطی و فضای مناسبی که برای این گونه حامل‌های همراه به وجود آمده، باید بیشتر به این سو پیش برویم و به عرضه محتوا در این فضا نیز اهتمام داشته باشیم. در سالیان اخیر، ضریب نفوذ اینترنت افزایش چشمگیری پیدا کرده و از سوی دیگر نیز در آینده نزدیک شاهد محقق شدن شبکه ملی اطلاعات نیز هستیم؛ همه اینها ما را به این سمت سوق می‌دهد که در این حوزه نیز خیلی فعال‌تر به عرضه محتوا بپردازیم.

*** آیا کاربرانی که دوست دارند نسخه الکترونیکی کتاب یا منابع مشخصی را داشته باشند، می‌توانند از خدمات نور بهره بگیرند؟**

در زمینه عرضه کتب و مقالات الکترونیکی در فضای علوم اسلامی، پایگاه کتابخانه دیجیتال نور را

مرحله‌ای که پیش از شروع یک طرح نرم‌افزاری در زمینه علوم اسلامی لازم است به آن توجه شود، بحث نیازسنجی و استخراج علایق و سلیق کاربران هدف است. احساس می‌شود که باید در این زمینه بیشتر کار کنیم و تعامل نزدیک‌تری با مخاطبان و پژوهشگران در خارج از مرکز داشته باشیم تا بتوانیم نظرات و ایده‌های آنها را جمع‌آوری کنیم و آنگاه مطابق با نیازهایی که در بدنه محققان علوم اسلامی خارج از مرکز وجود دارد، گام به گام به سوی جلو حرکت نماییم؛ در این صورت است که می‌توانیم ادعا کنیم که در کارمان موفق عمل کرده‌ایم

ساماندهی کرده‌ایم و تلاش می‌کنیم همچنان کارمان را توسعه دهیم. پیش از این، محقق در قالب‌های از پیش تعیین شده چون نرم‌افزارهای رومیزی، به تعداد بسیاری از کتاب‌ها دسترسی داشت؛ ولی کوشیده‌ایم امکاناتی را فراهم سازیم تا کاربر بسته به نیازی که دارد، فقط به کتاب یا منابعی که مد نظرش است، دسترسی داشته باشد؛ نه اینکه حجم بسیاری از کتب را به او عرضه کنیم و شمار فراوانی از آنها نیز اصلاً مورد استفاده او قرار نگیرد.

در همین راستا، کتابخوان همراه نور را عرضه نموده‌ایم و قصد داریم در این نرم‌افزار، کتاب‌محور باشیم و منابعی را که کاربر احتیاج دارد، در اختیارش قرار دهیم. در رویکرد جدید مرکز، این قابلیت را توسعه می‌دهیم تا کاربران بتوانند در بستر ویندوز نیز به نسخه الکترونیکی کتاب‌های مورد نظر خودشان دسترسی داشته باشند. نسخه کتابخوان رومیزی نور، در مرحله طراحی است که امید است به‌روزی شاهد عرضه آن باشیم. افزون بر این، طراحی و راه‌اندازی پایگاه کتابخوان نور نیز کمک شایانی به کاربران و محققان در خصوص تهیه منابع مورد نیازشان خواهد نمود.

NOOR NET

صفحه اصلی | خدمات ما | ارتباط با ما | آخرین اخبار | ورود | عضویت

خدمات مرکز داده نور

مفتخر هستیم در سرزمینی به نام ایران می توانیم خدمات خود را به شما ارائه دهیم. مرکز داده ابری نور جایگاه مناسبی برای میزبانی سرویس های شما خواهد بود. مرکز داده نور امکان میزبانی تارنما، سرورهای مجازی و فیزیکی شما را فراهم می کند.

اجاره فضای مرکز داده

مرکز داده ابری نور با فراهم آوری فضایی منطبق با استانداردهای جهانی و حرفه‌ای این صنعت، توانایی میزبانی فضای اختصاصی سرورهای شما را دارد.

میزبانی وب

حضور در فضای وب نیازمند میزبان همیشه در دسترس است. مرکز داده نور با زیرساخت مناسب و نیروی فنی توانمند، میزبانی وب شما را به بهترین وجه انجام می دهد.

ثبت دامنه

مرکز داده نور دامنه ها را به نام متقاضی ثبت می نماید. می توانید از طریق صفحه مدیریت تحت وب، دامنه های خود را به راحتی مدیریت کنید. همچنین می توانید با استفاده از پنل مدیریت، فرآیند ثبت نام دامنه ها را به راحتی انجام دهید.

* یکی از بسترهایی که دسترسی اینترنتی کاربران را به محصولات نور فراهم کرده، پایگاه سداد است. در این باره چه توضیحی دارید؟

پایگاه سداد نور (سامانه دسترسی از دور)، این امکان را برای کاربران فراهم می‌سازد که بتوانند به نرم‌افزارهایی که تاکنون در قالب سی‌دی عرضه نموده‌ایم، از طریق بستر اینترنت و بدون نیاز به تهیه سی‌دی و نصب نرم‌افزار بر روی سیستم خودشان، دسترسی داشته باشند. این موضوع، امکان خیلی فوق‌العاده‌ای بود که در پایگاه سداد نور فراهم شد و به نوبه خود، دستاورد راهگشا و مفیدی است که مقدمات و زیرساخت‌های اولیه آن، در بخش شبکه معاونت فنی آماده شد و در حال حاضر، در قالب پایگاه سداد نور برای پژوهشگران قابل استفاده است. در خصوص این پایگاه، بازخوردهای بسیار خوب و مثبتی از بیرون مرکز داشته‌ایم و حتی از خارج کشور نیز کاربران تماس گرفته‌اند و از وجود چنین سامانه‌ای ابراز رضایت کرده‌اند.

* در خصوص راه‌اندازی و بهره‌برداری مرکز خدمات داده نور یا دیتاسنتر نور چه فعالیت‌های صورت گرفته است؟

در سال جاری ما از دیتاسنتر و مرکز خدمات داده نور با حضور وزیر محترم ارتباطات و مسئولان مرکز بهره‌برداری کردیم. بحمدالله، فاز نخست این مرکز داده، با موفقیت راه‌اندازی شد و از این به بعد، بنا داریم در صورتی که بودجه و تجهیزات سخت‌افزاری لازم تأمین شود، در مرکز داده، گام اول را برداریم و هاست خودمان را که پیش‌تر از مراکز بیرونی می‌گرفتیم، از همین جا بگیریم. با این کار، در هزینه‌های مرکز صرفه‌جویی خوبی هم خواهد شد. در گام بعدی نیز باید شرایطی را مهیا نماییم تا بتوانیم خدمات مفیدی را به مؤسسات فعال در حوزه علوم اسلامی ارائه دهیم؛ مانند: تجهیز سرورهای آنها، استقرار دادگان حجیم و پشتیبان‌گیری از آنها، ارائه سرویس‌های خاص در بستر دیتاسنتر، ارائه خدمات مربوط به هاستینگ پایگاه‌ها و خدماتی از این دست. یکی از وظایفی که بر عهده مرکز نهاده شده، این است که به مجموعه‌های مرتبط با دفتر رهبری که در حوزه علوم و معارف اسلامی فعالیت می‌کنند، سرویس دهی کند. در ادامه، اگر ظرفیت مازاد بر این داشتیم، آن وقت نوبت به نهادها و مراکز دولتی یا خصوصی دیگر می‌رسد.

به هر حال، با استفاده از این مرکز داده، زیرساخت فضای ابری را فراهم می‌کنیم و اگر تأمین بودجه لازم و کافی در این باره صورت بگیرد، حتی می‌توانیم این خدمت را به پژوهشگران نیز ارائه کنیم تا دادگان خاص خودشان را در این فضا ذخیره‌سازی کنند و بتوانند به‌آسانی به آن دسترسی داشته باشند و استفاده نمایند.

* مرکز در زمینه پردازش هوشمند فایل‌های چندرسانه‌ای در محصولات خود، چه برنامه‌هایی دارد؟

در زمینه پردازش صوت، تاکنون گام‌هایی را برداشته‌ایم. بعد از آنکه تجربه‌های خوبی را در زمینه پردازش هوشمند محتوای متنی و تصویری کسب نمودیم، هم اینک به سمت پردازش هوشمند فایل‌های چندرسانه‌ای یا صوتی - تصویری پیش می‌رویم و فازهای تحقیقاتی خوبی را نیز پشت سر گذاشته‌ایم. با این قابلیت، کاربران محصولات نور، به محتوای متنی و تصویری محدود نخواهند بود و خواهند توانست به جست‌وجو و پژوهش در محتوای صوت و فیلم نیز بپردازند؛ یعنی فناوری‌های پژوهشی را روی محتوای چندرسانه‌ای نیز اعمال می‌کنیم و امکانات ویژه‌ای، از قبیل: جست‌وجو در محتوای فایل‌های صوتی و صوتی - تصویری، برچسب‌گذاری موضوعی و دسته‌بندی محتوای فایل‌های چندرسانه‌ای را برای مخاطبان و پژوهشگران فراهم می‌نماییم.

همان‌طور که عرض کردم، این کار در مراحل اولیه است و کارهای بررسی و امکان‌سنجی آن انجام شده و امیدواریم در سال پیش رو، بتوانیم محصولاتی را در این زمینه عرضه کنیم. قاعدتاً مخاطبان ما در این خصوص دو دسته خواهند بود؛ یکی، پژوهشگران داخلی مرکز که قادر خواهند بود با استفاده از این سیستم، هزینه فرآوری فایل‌های صوتی و تصویری را به حداقل برسانند و سرعت و کیفیت کارشان را نیز ارتقا بدهند. دوم، مخاطبان و پژوهشگران خارج از مرکز که با استفاده از این بستر می‌توانند تحقیقات خود را توسعه بدهند و به محتوای متنی محدود نشوند. افزون بر این، وجود این قابلیت، فضای خیلی مناسبی را برای جامعه نابینا و کم‌بینا فراهم خواهد کرد تا بتوانند در بستر پژوهش‌های علوم و معارف اسلامی حرکت کنند و از برکات این فضا بهره کافی ببرند.

در مجموع، باید عرض کنم که با توجه به نتایج خوبی که در مرکز نور در زمینه تولید محصولات به دست آمده و نیز چشم‌اندازهای روشنی که در پیش رو داریم، بنده فکر می‌کنم تاکنون پیشرفت‌های کارآمد و ارزشمندی داشته‌ایم و امیدوارم در محصولات آینده مرکز نیز شاهد افق‌های بسیار روشنی باشیم که بحمدالله، با وجود تعامل سازنده مسئولان شایسته و همکاران پرتلاش و باانگیزه ما در مرکز نور، به‌ویژه در معاونت فنی و پژوهش، می‌توانیم خدمات بهتری را در بهره‌مندی علاقه‌مندان و پژوهشگران از محتوای علوم و معارف اسلامی و انسانی ارائه دهیم. البته لازمه این مهم، آن است که خیلی در فضاهای در بسته به برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری برای پروژه‌های خودمان نپردازیم؛ بلکه شایسته است، دفتر طرح و برنامه متمرکزی را شکل دهیم و به صورت فعال، ایده‌ها و نظرات را در آن مطرح، بررسی و برنامه‌ریزی نماییم.

در صدد هستیم طرح جدید را در قالب پایگاه نوریاب منتشر کنیم. کارهای اولیه آن انجام شده و به‌زودی این سایت عرضه خواهد شد. در این سایت، کاربران و پژوهشگر قادر خواهند بود به تمامی پایگاه‌های مرجع در زمینه ارائه مقالات علوم انسانی و علوم اسلامی دسترسی داشته باشند و از امکانات جانبی آن نیز بهره ببرند

* بعد از تولید محصول، آیا نیازها و نظرهای کاربران را رصد می‌کنید؟

اگر یک نرم‌افزار خیلی خوب و کارآمد با جدیدترین امکانات فنی و غنی‌ترین محتوای پژوهشی داشته باشیم، اما تا وقتی که این محصول را به دست مخاطبان هدف خودمان نرسانیم، نمی‌توانیم ادعا کنیم که این پروژه را با موفقیت پشت سر گذاشته‌ایم؛ چراکه هنوز مخاطب پژوهشگر ما از این محصول فاخر استفاده نکرده است. بالأخره، یکی از حلقه‌هایی که در این چرخه باید بیش از پیش به آن بها داده شود، بحث عرضه و رساندن آن به دست مشتری است که در جای خود، بسیار مهم است.

حالا که به موضوع رصد نیازهای کاربران اشاره کردید، باید عرض کنم مرحله‌ای که پیش از شروع یک طرح نرم‌افزاری در زمینه علوم اسلامی لازم است به آن توجه شود، بحث نیازسنجی و استخراج علایق و سلیق کاربران هدف است. احساس می‌شود که باید در این زمینه بیشتر کار کنیم و تعامل نزدیک‌تری با مخاطبان و پژوهشگران در خارج از مرکز داشته باشیم تا بتوانیم نظرات و ایده‌های آنها را جمع‌آوری کنیم و آنگاه مطابق با نیازهایی که در بدنه محققان علوم اسلامی خارج از مرکز وجود دارد، گام‌به‌گام به سوی جلو حرکت نماییم؛ در این صورت است که می‌توانیم ادعا کنیم که در کارمان موفق عمل کرده‌ایم. ایجاد سامانه‌های ارتباط با پژوهشگران و مشتریان، تعامل نزدیک و ارتباط مستمر با آنان و ارائه کارگاه‌ها و اتاق‌های فکر در خارج از مرکز در سطح پژوهشگران اسلامی، کمک می‌کند که بتوانیم برنامه مناسب‌تری را به شکل کوتاه‌مدت یا بلندمدت برای آینده طرح‌ریزی کنیم.

* در پایان، اگر نکته‌ای باقی مانده، بیان بفرمایید.

در اینجا لازم است این نکته را یادآوری کنم که بسیاری از این دستاوردها و قابلیت‌هایی که بنده عرض نمودم، در واقع، نتیجه زحماتی است که سال‌ها قبل، جناب آقای نعمت‌اللهی، پیش از بنده با مدیریت خودشان در معاونت فنی مرکز، آنها را برنامه‌ریزی و طراحی کرده‌اند و امروزه، به نتیجه رسیده است که جا دارد از همه مسئولان و همکارانمان در این معاونت تشکر کنم. همچنین، همه این محصولات و موفقیت‌هایی که به مهم‌ترین آنها اشاره نمودم، حاصل زحمات همه معاونت‌های مرکز است و در واقع، زنجیره‌ای است که با در کنار هم قرار گرفتن حلقه‌های آن، این محصولات و دستاوردها به نتیجه رسیده است.

همچنین، از همه دست‌اندرکاران فصلنامه ره‌آورد نور تشکر می‌کنم که این فرصت را در اختیار ما قرار دادند تا بتوانیم دستاوردهای مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی را که در جای خود بسیار ارزشمند هستند، معرفی کنیم. امیدوارم که در پرتو همدلی و همکاری همه معاونت‌های مرکز، بهترین خدمات را به کاربران و پژوهشگران علوم و معارف اسلامی ارائه دهیم. ■